

Ethische dilemma's: hoe ga je er mee om?

Gert van Dijk, ethicus KNMG
Rob van Gassel, arts-onderzoeker

Morele dilemma's....

- Mijn patiënt wil perse gereanimeerd worden, ook al is dat niet zinvol.
- Mijn patiënt zegt dat hij zijn partner gaat vermoorden. Mag ik mijn beroepsgeheim doorbreken?
- Mijn patiënt weigert zijn antipsychotica in te nemen. Mag ik hem gedwongen behandelen?
- De familie van een stervende patiënt weigert pijnbestrijding of sedatie, hoewel de patiënt veel pijn heeft en benauwd is
- Etc...

www.loesje.org
loesje@loesje.org

**NOT EVERYTHING
IS
BLACK AND WHITE**

**EXCEPT
PENGUINS**

Loesje

Recht en ethiek

- Recht = gestolde moraal
- Wetten geven een algemeen kader waarbinnen je als arts moet handelen
- Maar in concrete situaties geven wetten vaak te weinig houvast
- En dan komt de ethiek om de hoek kijken...

Ethiek en moraal

Ethiek:

- Systematische reflectie op of studie van de moraal

Moraal:

- Geheel van normen en waarden dat binnen een groep of cultuur als belangrijke richtlijn voor het handelen wordt beschouwd

Waarden

- **Doel**
- Antwoord op de vraag: 'wat is belangrijk?'
- Globaal, algemeen
- Ideaal, nastrevenswaardig
- Moeilijk te realiseren zonder normen
- *Rechtvaardigheid, geluk, gezondheid, Privacy*

Normen

- **Middel**
- Antwoord op de vraag: 'wat moet ik doen?'
- Specifiek
- Richtlijn, regel, bindend
- Betekenisloos zonder waarden
- *Je moet de patiënt informeren*
- *Je mag niet liegen*
- *Kloppen voor het binnengaan*

Wat is een moreel dilemma?

Moreel dilemma:

- Een conflict tussen twee morele waarden of normen, die ieder om verschillend handelen vragen
- **Geen 'goede' oplossing:** elke keuze gaat ten koste van een andere waarde of norm
- *Euthanasie: plicht om lijden te verlichten vs. plicht om leven te behouden*
- *Orgaandonatie bij leven: 'weldoen' vs 'geen schade doen'*

Ethisch dilemma (Moet ik A of moet ik B...?)

Waarde

- Norm
- Handelingsoptie

Waarde

- Norm
- Handelingsoptie

Stappenplan

Toelichting stappenplan (1)

Doel:

- Gestructureerd gesprek
- Beargumenteerd besluit

Geschikt voor:

- Nadenken over concreet moreel probleem
- Casusbespreking (op een afdeling, in een team)

Minder geschikt voor:

- Nadenken over algemene morele vragen of beleidsvragen ("moeten we abortus legaliseren?")
- Algemene discussie over normen en waarden, morele uitgangspunten, visie

Toelichting stappenplan (2)

- Stappenplan is een instrument, het helpt structureren maar levert niet automatisch 'het juiste antwoord' op!
- Kwaliteit van de besluitvorming hangt af van de kwaliteit van de argumentatie
- Oefening baart kunst!

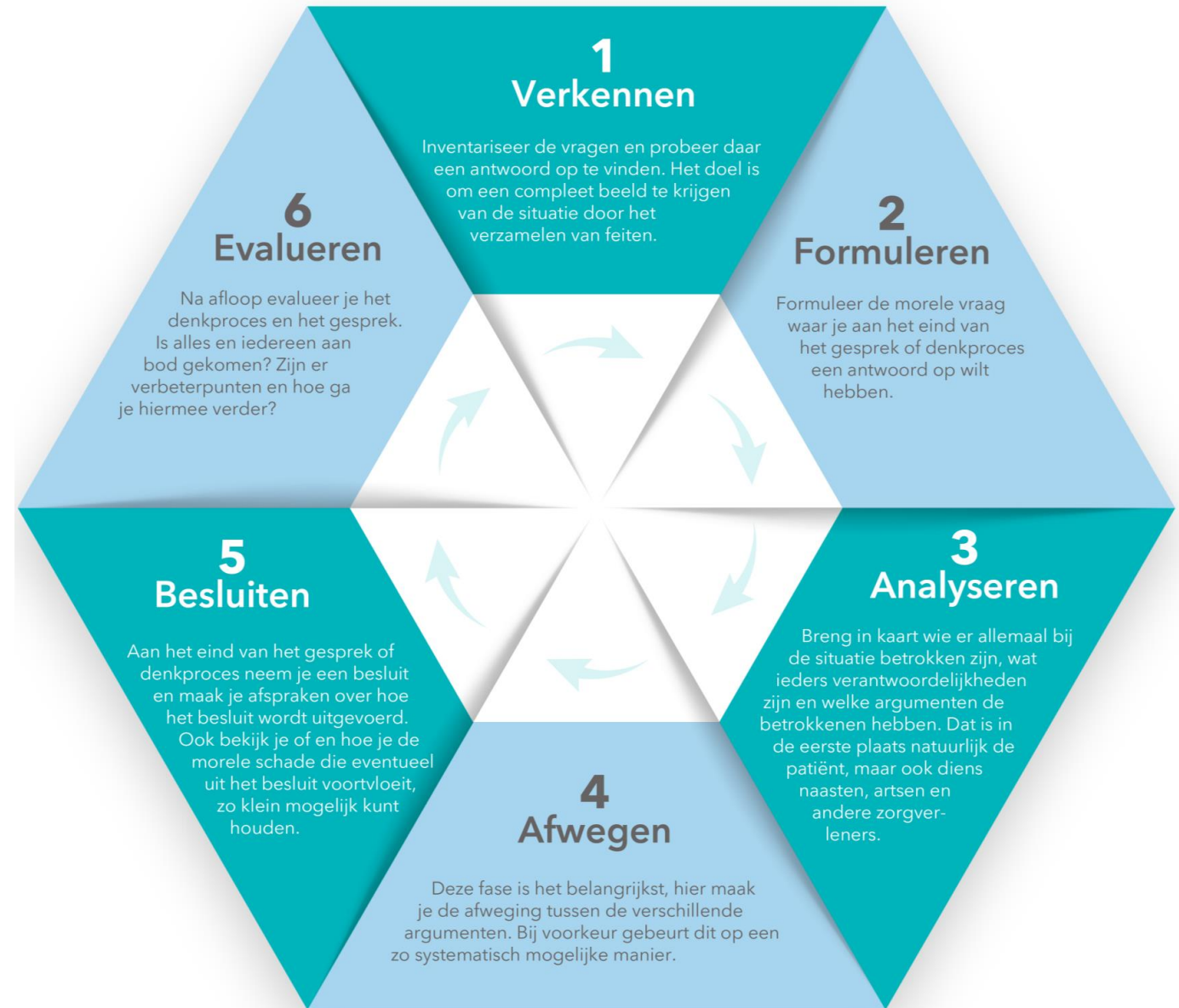
Aan de slag!

Casus

- Dhr. G., 79 jaar, thuiswonend, COPD GOLD IV
- Via huisarts behandelberperkingen: niet meer beadememen
- 2 maanden later acute exacerbatie, familie in paniek en belt ambulance
 - Ambulanceteam niet op de hoogte van NB-beleid
 - Via SEH intubatie en opname op IC
- Op IC geen verbetering, pt zeer zwak en nauwelijks te weanen
 - Behandelteam vindt dit alles een brug te ver en wil behandeling stoppen
 - Familie gaat niet akkoord, zij willen absoluut doorgaan en hem 'nog een kans geven'

Aan de slag!

- Wat is het ethische dilemma?
(Moet ik A of B?)
- Gebruik juridische en professionele kaders
- Wat zijn de argumenten?
- → **Wat doe je / Hoe handel je?**

Verder oefenen?

21 november: Beroepsgeheim in de praktijk: Ethische en juridische dilemma's, Den Haag

26 november: Beroepsgeheim in de praktijk: Ethische en juridische dilemma's, Eindhoven

Zie: [KNMG.nl/agenda](https://www.knmg.nl/agenda)

Of vraag zelf een bijeenkomst aan!

Ethische dilemma's: hoe ga je er mee om?

Gert van Dijk, ethicus KNMG
Rob van Gassel, arts-onderzoeker

Casus (2)

- Mevrouw A. 62 jaar met vergevorderde vroege dementie
 - intensieve mantelzorg door familie
- Sinds een week geen inname van voeding meer, gaat snel achteruit
- Familie wil bijvoeden en PEG sonde laten plaatsen
- HA vind dit een brug te ver en het onnodige verlengen van lijden